

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.131

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2022.22>

О. М. Дуфенюк

orcid.org/0000-0001-6529-4036

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Львівського державного університету внутрішніх справПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАЛАНСУ ПРИВАТНИХ ТА ПУБЛІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Постановка проблеми. Баланс передбачає такий стан у багатокомпонентній системі, коли її елементи врівноважені, не мають переваг. У кримінальному провадженні балануються різні компоненти «мета – засоби», «завдання – ресурси», «зміст – форма» і т.д., але центральне місце справедливо належить балансу приватного та публічного. Якщо по відношенню до доказів сліпа Феміда має схилити терези на чиюсь сторону, що означає формування внутрішнього переконання у доведеності/недоведеності певних фактів і ухвалення на цій основі обґрунтованих і справедливих процесуальних рішень, то по відношенню до можливостей відстоювати свою позицію, кордонів втручання органів публічної влади у приватну сферу має бути дотриманий розумний баланс. Як справедливо зауважує А. Шульга, «жодна система правосуддя ніколи не зможе гарантувати того, що жодна особа обвинуваченого не буде несправедливо обвинувачена й покарана», однак це не має стати перешкодою у докладанні всіх зусиль, аби знизити такий ризик до мінімуму і щоб кінцева мета забезпечення правосуддя не використовувалась для виправдання застосування неправомірних засобів її досягнення. Звідси випливає, що для недопущення несправедливого правосуддя в кримінальному провадженні необхідні суттєві важелі встановлення рівноваги між сторонами, щоб завдання кримінального провадження, задекларовані в ст. 2 КПК України, були реалізовані в повному обсязі [1, с. 126]. Традиційно ця рівновага асоціюється з принципом пропорційності, однак дане дослідження презентує й інші правові механізми забезпечення балансу приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вчені згадують про потребу балансу приватних і публічних інтересів у різних контекстах, пов'язаних з реалізацією засад та застосуванні окремих інститутів у кримінальному провадженні: засада верховенства права (С. Погребняк, В. Михайленко) [2, с. 9; 3, с. 130]; належна правова процедура як перешкода свавіллю та зловживан-

ням (В. Тертишник, В. Михайленко) [4, с. 31; 5, с. 9–10]; засади диспозитивності, публічності, змагальності (Т. Мирошніченко, Ю. Мирошніченко, М. Маркуш, О. Яновська) [6, с. 111; 7, с. 112; 8, с. 16; 9, с. 344]; презумпція невинуватості (Д. Михайленко) [10]; строки досудового розслідування (І. Зіньковський) [11, с. 94]; інститут заходів забезпечення кримінального провадження (І. Гловюк, М. Карпенко, О. Зоря, О. Малова, І. Безпалько) [12, с. 299; 13, с. 122; 14]; інститут негласних слідчих (розшукових) дій (М. Костін) [15, с. 255–256]; інститут приватного обвинувачення (А. Козленко) [16, с. 195]; диференціація кримінальної процесуальної форми (І. Тітко) [17, с. 86].

Незважаючи на достатньо вагомий комплекс публікацій, дотичних до проблематики балансу приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні, за спостереженнями авторки в українській науковій доктрині відсутнє узагальнення правових механізмів забезпечення балансу приватних та публічних інтересів. Більшість вчених та практиків, як уже було відзначено вище, традиційно апелюють до тесту пропорційності або ж вдаються до критики дисбалансу (констатованого ними ж) через переваги однієї сторони та обмеження іншої в реалізації своїх процесуальних функцій.

Мета дослідження полягає у висвітленні концептуальних підходів до кореляції приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні та визначенні основних правових механізмів його забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Науковий дискурс щодо кореляції приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні. Не раз в академічних колах піднімалося питання розумного балансу приватних і публічних інтересів в кримінальному провадженні. Втім єдиної позиції так і не вдалося сформулювати, хоча можна виокремити три типові підходи.

Одні вчені, говорячи про баланс, не дають переваг жодній із конкуруючих сторін, при

цьому часто апелюють до конструкції «розумний баланс». Так, Ю. Мирошниченко вважає розумний баланс приватних і публічних інтересів, диспозитивних і офіційних засад, змагальних і розшукових начал в кримінальному процесі запорукою ефективного судочинства і справедливого правосуддя [7, с. 112]. Н. Бобечко говорить про розумний баланс між (1) невідворотністю кримінального переслідування та притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, що супроводжується обмеженням прав та свобод особи, та (2) необхідністю дотримання цих прав і свобод, обмеження дискреційних повноважень державних органів та службових осіб, які ведуть кримінальне провадження [18, с. 133]. А. Андрушко вказує, що баланс інтересів – це такий охоронюваний правовий зв'язок коли інтересу однієї сторони кореспондує (відповідає або протистоїть) інтерес другої сторони, а урівноважують їх передбачені у законі особливі погоджувально-примирні способи захисту [19, с. 15]. Ю. Аленін та Т. Лукашкіна вважають, що потрібно забезпечити розумне балансування публічних та приватних інтересів в кримінальному провадженні, а коли це виявляється неможливим обґрунтовано надати перевагу або одним, або другим [20, с. 70]. Схожу позицію про варіативність пріоритету різних інтересів залежно від ситуації правозастосування висловлюють М. Погорецький [21, с. 10], Н. Нетеса [22, с. 132], О. Чепис [23, с. 224].

Другі наполягають, що у практиці правозастосування має надаватися перевага приватним інтересам. Як зазначає В. Тертишник, забезпечення верховенства права у сфері кримінального судочинства пов'язано з розробкою такої процесуальної форми, за якої пріоритет надається правам і свободам людини, максимально усуваються їх обмеження або такі обмеження допускаються як крайня необхідність, коли іншими засобами досягти мети правосуддя неможливо, а завдана обмеженням прав і свобод людини шкода буде меншою, ніж відвернута [4, с. 31]. В. Михайленко продовжує розвиток цієї позиції, констатує, що принцип пропорційності та застосування належної правової процедури є перешкодою для свавілля і зловживання учасниками [5, с. 9]. Ю. Євтошук доводить єдність принципу пропорційності з верховенством права, що дозволяє повною мірою виконувати найважливішу історичну функцію захисту прав та свобод людини [24, с. 65, 67]. М. Карпенко, О. Зоря та О. Малова підкреслюють, що спосіб визначення законодавцем балансу інтересів держави та інтересів особи через урегулювання мети, підстав, порядку та суб'єктів застосування заходів процесуального примусу, є індикатором ступеня свободи у державі, турботи про права людини в ній [13, с. 122]. К. Токаренко,

підкреслює, що для правової держави є однаково важливими і боротьба зі злочинністю, і охорона прав, свобод та законних інтересів кожної людини, але у випадку конкуренції приватних та публічних інтересів справедливий баланс має враховувати пріоритет охорони прав, свобод та законних інтересів учасників, у зв'язку з тим, що вони зазнають найбільших обмежень через систему заходів державно-правового примусу [25, с. 148].

Д. Кавун говорить про існування однобокого підходу до процесуального положення підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого з постійним розширенням його прав і можливостей уникнути справедливого покарання і «неповноцінного» статусу потерпілого. Як наслідок, суди, керуючись гуманністю, застосовують до підсудних часом символічне покарання, залишаючи поза увагою занедбане положення потерпілого і не переймаючись надійним захистом їх прав та законних інтересів. Д. Кавун вважає необхідним запровадити презумпцію «правоти і пріоритетності прав потерпілого» як окрему засаду кримінального провадження [26, с. 172].

Треті вважають, що життєво необхідним є пріоритет публічних інтересів над приватними. Так, М. Костін, апелюючи до ідей теоретика права С. Алексєєва, говорить про «сильний кримінальний процес» як систему, яка ґрунтується на природній перевазі публічного начала в його організації і в умовах публічно-змагального процесу реально забезпечує належну охорону та захист прав і законних інтересів усіх його учасників на рівні наявної у конкретному історичному періоді потреби. Такий підхід, на думку вченого, цілком узгоджується з положеннями Конвенції, зокрема в частині встановлення позитивного обов'язку держави забезпечити ефективний засіб юридичного захисту, ефективне розслідування уповноваженими органами [15, с. 255-256; 27, с. 55]. М. Почтовий вказує, що переважаючий вид інтересу (приватного чи публічного) обумовлює наявність в кожній галузі права певного домінуючого начала. З цієї позиції кримінальне процесуальне право характеризується перевагою саме публічних інтересів, що обумовлено державними завданнями у сфері боротьби зі злочинністю. Разом з тим законодавець певною мірою враховує і волевиявлення осіб – учасників кримінального провадження [28, с. 217].

Серед численних академічних голосів виділяється маніфест Д. Михайленка, який закликає підтримати тезу, згідно з якою «науці прийшов час визнати, що користування основними правами та свободами може породжувати зло, завдаючи шкоди соціальним ідеалам і деформуючи культурні цінності», а разом з тим погодитися, що «необхідність постійного забезпечення та охорони прав особи не повинно перешкоджати державі

виконувати свої функції, у тому числі примусового характеру...» [10, с. 376].

В. Шибіко застерігає від впадання у крайнощі від превалювання державних інтересів у кримінально-процесуальній діяльності до визнання призначення кримінального процесу лише в дотриманні приватних інтересів, адже кримінальний процес як був, так і досі залишається офіційним. Не слід вирізняти одне призначення за рахунок іншого, а знайти розумний баланс, який зробить процес по-справжньому публічним [29, с. 17].

Концепція розумного балансу означає відсутність переваг у якоїсь зі сторін в можливостях збирання і подавання доказів, відстоюванні своєї правової позиції на засадах змагальності в суді. Однак помилково вважати, що сторони мають мати «дзеркальні» повноваження. Балансування інтересів має значно складніші кореляційні зв'язки, ніж знак рівності у можливостях, про що докладніше йтиметься далі.

Правові механізми забезпечення балансу приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні. Узагальнення наукових положень та аналіз змісту правових норм кримінального процесуального законодавства дозволяє говорити на доктринальному рівні про те, що *забезпечення балансу інтересів у кримінальному провадженні може реалізовуватися за допомогою наступних правових механізмів.*

1. Симетричний механізм, на перший погляд, найбільш простий механізм забезпечення балансу інтересів, який полягає у впровадженні тотожних, «дзеркальних» прав і для сторони захисту, і для сторони обвинувачення. Іншими словами, йдеться про «технічну рівновагу» у можливостях захисту інтересів у змагальному процесі (наприклад, право подавати суду докази і для потерпілого, і для підозрюваного, і для прокурора). Цей механізм більшою мірою реалізовується у цивільному процесі, однак у кримінальному досягнути абсолютної симетричності неможливо, адже залишається активною монополія держави у виконанні певних процесуальних дій (наприклад, проведення НСРД, проведення окремих судових експертиз виключно в державних експертних установах і т.д.). Ця монополія продиктована необхідністю ефективної протидії злочинності, реалізації завдань кримінального провадження, а це потребує специфічних можливостей збирання доказів. Отже, симетричними можуть бути тільки окремі права та повноваження.

2. Пропорційний механізм. Цілком логічно цей правовий механізм вважається ключовим для балансу приватних та публічних інтересів, адже йдеться про домірність втручання держави у приватну сферу. Із середини ХХ ст. ідея обмеження дискреції правоохоронців, запропонована німецькими юристами, розвинулася в концепту-

альну модель трирівневого тесту (1) доречності заходів; (2) необхідності заходів; (3) розумності або пропорційності заходів у вузькому сенсі. Ця ідея стала базовим принципом ЄСПЛ, який часто звертається до концептів «розумна пропорційність», «необхідна рівновага», «пропорційність тягара», «непропорційне втручання», «справедливий баланс». Разом з тим, варто звернути увагу на існуючу у західній правовій доктрині критику пропорційності, оскільки при балансуванні конкретних приватних та публічних інтересів балансуються неспівмірні (різномірні) об'єкти, наприклад, «безпека – свобода», «загроза – втручання/обмеження інтересів», «версія – спосіб перевірки». Як зазначає Т. О. Алейнікоф, доводиться «виміряти невимірне» і «порівнювати непорівнянне», як наприклад, апельсин та яблуко [30, с. 972]. Однак, незважаючи на «слабкі місця» пропорційності має прихильників і далі вважається засадничим принципом, завдяки якому досягається справедливість та гармонізується правозастосовна діяльність з конституційними правами [31; 32, с. 3147]. Парадокс балансування полягає в тому, що, з одного боку, скептики мають рацію, бо не можна балансувати різні інтереси, з іншого – скептики помиляються, адже ми балансуємо постійно [33, с. 837, 849].

3. Компенсаційний механізм. Цей механізм передбачає своєрідну компенсацію державою переваг сторони обвинувачення (інституційне та ресурсне забезпечення збирання доказів, монополія застосування певних процедур), за рахунок впровадження додаткових переваг для сторони захисту. Цей механізм ілюструє формула: «так, ми маємо (можемо) це, але не маємо (не можемо) цього; а ви маєте (можете) це, але не маєте (не можете) цього». Наприклад, сторона обвинувачення має повний доступ до матеріалів, документів, що стосуються розслідування, може призначати судові експертизи в державних експертних установах, з дозволу слідчого судді застосовувати заходи забезпечення, проводити НСРД, натомість прикладом компенсаційних інструментів для сторони захисту може слугувати презумпція невинуватості та засада *in dubio pro reo*, гарантування свободи від самовикриття, гарантії права на захист, інститут оскарження, покладення тягара доказування на сторону обвинувачення, позитивна процесуальна дискримінація неповнолітніх, осіб з психічними розладами тощо.

4. Консенсуальний механізм. Цей правовий механізм з'явився не так давно у нашій нормативно-правовій процесуальній матерії і відповідає доктрині відновного правосуддя. Сторони отримали значне поле для дискреції, стали активними учасниками, «власниками конфлікту», а не пасивними спостерігачами дій у судовій залі. Такий підхід дозволяє і потерпілому, і правопорушникові

вийти «без поразки» з ситуації (*win-win situation*), породженої наслідками вчиненого кримінального правопорушення [34, с. 131; 35, с. 30]. Баланс множини інтересів досягається через формування формули спільного інтересу у формі угоди, яка подається до суду, щоправда суд додатково верифікує ризики порушення закону та суперечностей з загальносусупльними, публічними інтересами і т. ін. Консенсуальний механізм є сприяє розвантаженню системи правосуддя, швидкому відновленню порушених прав та відшкодуванню шкоди, дозволяє швидко реабілітуватися правопорушнику, мати визначеність щодо виду та розміру покарання. Однак попри значущі позитиви не будемо ідеалізувати, тут також приховані певні ризики, які стосуються недостатньо розвиненої медіаційної інфраструктури, неповноти дослідження обставин справи, неможливості скористатися інститутом примирення, коли судом виявлені помилки в тексті угоди, а повторної можливості подання угоди не існує і т. д. Зарубіжний досвід показує, що укладення угод про визнання винуватості може перетворитися на «торги правосуддям» підозрюваного з прокурором. Як наслідок, існує реальна небезпека притягнення до відповідальності невинуватих осіб, які під тиском визнають свою винуватість, або ж навпаки підозрювані можуть виторгувати надто поблажливі умови [36, с. 10–11]. І все ж консенсуальний механізм залишається в багатьох випадках доступним та дієвим інструментом знаходження реального балансу приватних та публічних інтересів не крізь універсальну оптику суду, а крізь власну оптику сторін у конкретному кримінальному провадженні.

5. Охоронний механізм. Цей механізм полягає у посиленні гарантій захисту приватних інтересів від свавілля органів державної влади і може передбачати: *норми-засади* (наприклад, верховенства права, розумності строку, інститут недопустимості доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини); *норми-заборони* (заборона проводити контроль за вчиненням злочину в певних випадках; заборона застосовувати катування, тортури, поведження, що принижує гідність людини; заборона застосовувати привід до неповнолітнього свідка); *норми-зобов'язання* (наприклад, вимога вмотивованості рішень; вимога обов'язкового залучення захисника у кримінальному провадженні щодо неповнолітнього; вимога отримання дозволу на проведення обшуку; вимога відкриття матеріалів кримінального провадження і т. д.); *норми-дозволи* (наприклад, примусове відбирання біологічних зразків, судовий розгляд без участі цивільного позивача тощо).

6. Інтерпретаційний механізм полягає у визначенні правил тлумачення норм процесуального законодавства уповноваженими суб'єк-

тами у випадках виявлення колізій, суперечностей та прогалін, встановленні меж допустимої дискреції, застосування аналогії, правил переваги норм загального характеру.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки. У науковій правовій доктрині існують три типові підходи вирішення кореляції приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні: одні правники говорять про баланс, не віддаючи переваги жодній зі сторін, акцентуючи увагу на необхідності розумного урівноваження приватних та публічних інтересів або ж визнанні ситуативного пріоритету тих або інших в конкретній ситуації правозастосування; другі є прихильниками пріоритетності приватних інтересів і вважають ступінь їх захищеності показником турботи держави про людину, дотримання верховенства права і т. д.; треті наполягають на визнанні пріоритету публічних інтересів як основи функціонування «сильної кримінальної юстиції», покликаної виконувати загальносусупльне завдання боротьби зі злочинністю, що цілком узгоджується із позитивним обов'язком держави забезпечити ефективні засоби юридичного захисту та розслідування.

Видається справедливим твердження про доцільність не впадати у крайнощі. Надмірна абсолютизація публічного відповідає моделі кримінального процесу контролю за злочинністю, веде, безперечно, до високих показників викриття та покарання злочинців, але й до ризиків ескалації свавілля спеціальних служб та органів, надмірного втручання в сферу приватного. Натомість абсолютизація приватних інтересів може створити нездоланні «вогняні стіни» перед органами розслідування, прокуратурою, системою правосуддя і не дозволить відновити справедливості для тих, хто цього потребує, гарантувати реалізацію публічних інтересів в частині забезпечення публічної безпеки, протидії злочинності і т. д. Розумна рівновага приватного і публічного досягається різними правовими механізмами: симетричним, пропорційним, компенсаційним, консенсуальним, охоронним, інтепретаційним. І хоча доволі часто баланс інтересів асоціюється з пропорційністю, важливо не залишати поза увагою й інші правові механізми, від якісного функціонування яких залежить характеристика не технічної, а еквіпотенціальної рівноваги.

Література

1. Шульга А. О. Відносно народовладдя та справедливості в кримінальному провадженні України. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 2. С. 125–130.
2. Погребняк С. Тест на пропорційність. *Юрист України*. 2013. № 2. С. 5–10.
3. Михайленко В. В. Верховенство права як засада кримінального провадження. *Приватне та публічне право*. 2017. № 4. С. 128–133.

4. Тертишник В. М. Гарантії прав і свобод людини та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.09; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2009. 40 с.
5. Михайленко В. В. Застосування належної правової процедури як завдання кримінального провадження. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2020. № 1(21). С. 1–17.
6. Мирошніченко Т. М. Реалізація засади диспозитивності під час кримінального процесуального доказування. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету*. 2017. Т. 2. Вип. 46. С. 109–113.
7. Мирошніченко Ю. М. Про об'єктивну істину і змагальність кримінального судочинства. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2016. Вип. 11. С. 109–115.
8. Маркуш М. А. Принцип змагальності в кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2006. 20 с.
9. Яновська О. Г. Зміст засади змагальності та правові умови її реалізації в кримінальному провадженні. *Держава і право*. 2013. Вип. 59. С. 343–349.
10. Михайленко Д. Г. Обмеження принципу презумпції невинуватості нормою про незаконне збагачення в Україні: соціальна обумовленість та тест на пропорційність. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2015. Т. 17. С. 356–400.
11. Зіньковський І. Строки досудового розслідування: проблеми застосування оновлених норм Кримінального процесуального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2018. № 2 (54). С. 86–96.
12. Гловюк І. В. Законне затримання та затримання уповноваженою службовою особою: питання теорії та практики. *Наукові праці Національного університету Одеська юридична академія*. 2014. № 14. С. 299–311.
13. Карпенко М., Зоря О., Малова О. Захист конституційних прав крізь призму заходів забезпечення при здійсненні кримінального провадження. *Юридична наука*. 2013. № 4. С. 121–130.
14. Безпалько І. Л. Реалізація пропорційності при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2020. № 2. С. 119–123.
15. Костін М. І. Природа негласних слідчих (розшукових) дій у системі «логічного доказування» *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 250–256.
16. Козленко А. Ю. Приватний інтерес у кримінальному провадженні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 3. С. 194–196.
17. Тітко І. А. Нормативне забезпечення та практика реалізації приватного інтересу в кримінальному процесі України. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 484 с.
18. Бобечко Н. Мета кримінального провадження. *Юридичний вісник*. 2017. № 2. С. 126–135.
19. Андрушко А. В. «Баланс інтересів»: експлікація поняття в контексті трудового права. *Університетські наукові записки*. 2015. № 1. С. 109–119.
20. Аленін Ю., Лукашкіна Т. Кримінальне судочинство як сфера захисту публічних та приватних інтересів. *Юридичний вісник*. 2011. № 4. С. 68–73.
21. Погорельський М. А. Поняття кримінально-процесуальних гарантій. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2014. № 2(10). С. 1–23.
22. Нетеса Н. В. Суспільні та приватні інтереси в кримінальному праві: до питання пошуку балансу. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2017. Вип. 33. С. 123–137.
23. Чепис О. І. Баланс і дисбаланс інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 223–227.
24. Євтошук Ю. О. Принцип пропорційності як необхідна складова верховенства права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01; Університет економіки та права «КРОК». Київ, 2015. 214 с.
25. Токаренко К. В. Рішення слідчого, прокурора про закриття кримінального провадження. *Юридична наука*. 2016. № 1. С. 148–155.
26. Кавун Д. М. Кримінальний процесуальний механізм забезпечення прав потерпілого (фізичної особи) у досудовому розслідуванні: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.09; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2016. 214 с.
27. Костін М. І. Мета кримінального судочинства як системоутворювальний чинник організації кримінально-процесуальної діяльності. *Правова позиція*. 2018. № 1(20). С. 51–56.
28. Почтовий М. М. Про співвідношення публічних і приватних інтересів у кримінальному судочинстві. *Юридична наука*. 2020. № 8 (110). С. 214–220. DOI: 10.32844/10.32844/2222-5374-2020-110-8.27.
29. Шибіко В. Щодо призначення і завдань кримінального судочинства України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. Вип. 88. С. 16–19.
30. Aleinikoff T. A. Constitutional Law in the Age of Balancing. *The Yale Law Journal*. 1987. Vol. 96. P. 943–1005.
31. Barak A. Proportionality and Principled Balancing. *Law and Ethics of Human Rights*. 2010. Vol. 4(1). P. 1–16.
32. Jackson V. C. Constitutional Law In An Age Of Proportionality. *The Yale Law Journal*. 2015. Vol. 124. P. 3095–3196.
33. Gottlieb S. E. The Paradox of Balancing Significant Interests. *Hastings Law Journal*. 1994. Vol. 45. P. 825–866.
34. Skrobotowicz G. A. Zalety mediacji karnej. *Prokuratura i Prawo*. 2012. № 2. S. 128–145.
35. Дуфенюк О. М. Потерпілий-медіатор-підозрюваний: дев'ять років практики посередництва в Україні. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 1. С. 29–38. DOI 10.32518/2617-4162-2021-1-29-38
36. Miller H.S., McDonald W.F., Cramer J.A. Plea Bargaining in the United States. *Georgetown Unlve'rslty*. 1978. 443 p.

Анотація

Дуфенюк О. М. Правові механізми забезпечення балансу приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні. – Стаття.

У статті розглядається питання балансу приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні. Констатовано, що в науковому дискурсі ця проблематика отримала значну увагу українських вчених. Традиційно цей баланс асоціюється з принципом пропорційності, однак дане дослідження презентує й інші правові механізми забезпечення рівноваги приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні. У цьому й полягала мета дослідження. Змістовна частина статті складається з двох розділів. У першому розділі продемонстровано існуючі в науковій доктрині три типові підходи щодо кореляції приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні. Прихильники

першого підходу говорять про баланс в системі «приватне – публічне», не віддаючи переваги жодній зі сторін або визнають ситуативний пріоритет одного або другого у конкретних справах. Прихильники другого підходу акцентують увагу на домінуючій ролі приватних інтересів на публічними. На думку цих вчених, баланс інтересів у кримінальному провадженні свідчить про ступінь захищеності особи від свавілля держави, ступінь гарантування верховенства права, захисту фундаментальних прав та свобод і т.д. Прихильники третього підходу, навпаки, переконують, що в кореляції «приватне – публічне» в контексті кримінального процесу має надаватися перевага саме публічним інтересам, тому що для ефективної реалізації завдань з протидії злочинності, відновлення порушених прав, забезпечення справедливості має функціонувати «сильна система кримінальної юстиції». Для посилення позиції наводиться аргумент, що держава має позитивний обов'язок створити ефективний механізм юридичного захисту та розслідування. У другому розділі статті коротко описано правові механізми забезпечення балансу приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні: симетричний, пропорційний, компенсаційний, консенсуальний, охоронний, інтепретаційний. Висновки підсумовують отримані результати.

Ключові слова: кримінальне провадження, права та свободи людини, правовий механізм, баланс, приватні та публічні інтереси.

Summary

Dufeniuk O. M. Legal mechanisms of balance of private and public interests in criminal proceedings. – Article.

The article examines the issue of the balance of private and public interests in criminal proceedings.

It was established that in the scientific discourse, this issue received the attention of Ukrainian scientists. Traditionally, this balance is associated with the principle of proportionality, but this study presents other legal mechanisms for ensuring the balance of private and public interests in criminal proceedings. This was the purpose of the study. The substantive part of the article consists of two parts. The first chapter demonstrates three typical approaches to the correlation of private and public interests in criminal proceedings. Proponents of the first approach, talking about the balance in the “private – public” system, do not give preference to any of the parties or recognize situational priority in specific cases. Proponents of the second approach emphasize the dominant role of private interests. According to these scientists, the balance of interests in criminal proceedings indicates the degree of protection of a person from state violence, the degree of implementation of the rule of law, protection of fundamental rights and freedoms, etc. Proponents of the third approach are convinced that in the correlation “private – public” priority should be given to public interests, because an effective fight against crime, restoration of violated rights, and ensuring justice requires a “strong criminal justice system”. Here the argument is made that the state has a positive obligation to create an effective mechanism for legal protection and investigation. The second section of the article briefly describes the legal mechanisms for ensuring the balance of private and public interests in criminal proceedings: symmetrical, proportional, compensatory, consensual, protective, interpretive. Conclusions summarize the obtained results.

Key words: criminal proceedings, human rights and freedoms, legal mechanism, balance, private and public interests.